

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին և Պայմանագրեր
Տարեկան գին և Պայմանագրեր
Տարեկան գին և Պայմանագրեր
Տարեկան գին և Պայմանագրեր
Տարեկան գին և Պայմանագրեր

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 16 ՅՈՒՆԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՎԵՐՁԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վերջին 26 յուլիս
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի

Վերջին 26 յուլիս
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վերջին 26 յուլիս
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի

Վերջին 26 յուլիս
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի

Վերջին 26 յուլիս
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին և Պայմանագրեր
Տարեկան գին և Պայմանագրեր
Տարեկան գին և Պայմանագրեր
Տարեկան գին և Պայմանագրեր
Տարեկան գին և Պայմանագրեր

Վերջին 26 յուլիս
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի

Վերջին 26 յուլիս
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Վերջին 26 յուլիս
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի

Վերջին 26 յուլիս
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի
Պ. Նախկին և Պ. Քաղաքի Քաղաքի

ներսով Պատրիարքաց շնորհեալ արտօնութեանց բացարձակապէս հակառակ է :

Այսպիսի բռնութիւն մը, հին ժամանակներն իսկ դժուարաւ կըրնար ի գործ դրուիլ, ո՛ր կը մնայ հիմա, որ օրէնքը կը կառավարէ և ոչ քմայ հաճոյքը :

Եթէ ստուգիւ առաջնորդը Մարգարէն լի մարդ դառնանք ըլլալու պատճառաւ այս տարօրէն բռնութեան ենթարկուած է, ինչպէս աւելի կը ծանրանայ, վասն զի տէրութիւնն ալ գիտէ որ քրիստոնէայք ուրիշ կերպ չեն գաւանիլ, ուրիշ բան է եթէ առաջնորդն հրապարակաւ անարգանք կամ հայհոյութիւն ընէ մահմէտական կրօնին, այս ալ անյուսալի է ոչ միայն առաջնորդէ մը, այլ և որ և իցէ հայէ մը, եթէ գինով կամ խելագար չէ :

Պատրիարքարանին պարտքն է այս կէտերը Բ. Դրանք ուշադրութեանը ներկայացնելով բողոքել խորհրդադու և Տիրմանակերտի կառավարչաց դէմ և իրաւունք ու արդարութիւն ինքզինքն :

Կերակի օրը խաղաղի շուշար — Շահնազարեան վարժարանի տաւրեան հանդէսը կատարեցաւ ամենապայելելի կերպով :

Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրը Ամեն խորմեան Սրբազան, Գեր. Թագեոս և Գրիգոր եպիսկոպոսներ, կաթողիկէ Հայոց պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Հ. Գրիգոր վարդապետ Էնֆիէճեան, Հ. Կղեմէս Սիպիլեան, Հ. Սուքիաս Պարսնեան և ուրիշ վարդապետ մը, նմանապէս ուրիշ քանի նի մը Հայ վարդապետք և քահանայք, Հասարակաց կրթութեան խորհրդին փոխ նախագահ Վսեմ. Սէլիմ Էֆէնդի, նոյն խորհրդին անդամ Մեծատալի Գարութիւն Էֆէնդի Սարգիսեան, Մեծ. Արեւելա-

դէտ Տոքթոր Մարմին, և քանի մը հարիւրի չափ ալ երկու սուէ պատուար ազգայինք ներկայ էին :

Ժամ եօթնին հանդէսը բացուեցաւ Վեհ. Սուլթանին նախկին բարեմարտական երգով մը, զոր վարժարանին աշակերտք երգեցին գաշնակի ձայնակցութեամբ : յետոյ վարժարանին տեսուչ Մեծ. Հ. Իֆէկ-ճեան Էֆէնդի վարժարանին տաւրեան վիճակին տեղեկագիրը կարդաց հանդերձ խորհրդածութեամբք, և ի վերջոյ Գերմանիա սուլթանի պատճառաւ վարժարանին տեսութեան հրաժարելը ծանոյց ։

Ետեւէն վարժարանին քանի մը յառաջագէտ աշակերտք տարազնունակ մէկ երկու փորձեր ըրին հանդերձ բացատրութեամբք : Նոյն միջոցին օտարակ բաշխուեցաւ բոլոր հանդիսականաց, և աշակերտք ալ միւս կողմէ մերթ ընդ մերթ ազգային գեղեցիկ երգեր կերպէին եւ քաղաքական եղանակներով :

Ետեսուքեան Մեծ. Տիգրան Էֆէնդի, որ վարժարանին խնամակալութեան անդամ է, ամենաբանութիւն մ'ընելով, վարժարանին բարերար հիմնադիրներուն յիշատակն ու անունը փառաւորելէ ետեւ վարժարանին վիճակին վրայ քանի մը դոհացուցիչ տեղեկութիւններ տալով շէնհակալութիւն յայտնեց Տեսուչ Իֆէկճեան Էֆէնդիին հանձնարելու աշակերտք տեսութեան, նմանապէս վարժարանին դատաւարներէն և կառավարիչներէն, որք իրենց պարտքը խղճի մտքը կատարած էին, նոյնպէս շնորհակալութիւն յայտնեց իւր-

* Իֆէկճեան Էֆէնդիին հրաժարումը տարբերութիւն պատճառեց թէ՛ վարժարանին աշակերտաց և թէ՛ նոցա ծնողաց : որովհետեւ իր քառամեայ տեսութեան միջոցին վարժարանը խիստ կանոնաւոր ուղղութիւն մ'առած է թէ՛ ուսումնական և թէ՛ բարոյական մասին, ինչպէս որ սրբազան Պատրիարք Հայրն ալ վկայեց :

թիւնն Սրբազանէն, որ իր քառամեայ պատրիարքութեան միջոցին իր համակրութիւնն ու պաշտպանութիւնը չէր խնայած վարժարանին : նմանապէս շնորհակալութիւն յայտնեց Ամեն Ս. Պատրիարքէն, որ արժանայելեալ ետեւ, անոր զարգացմանն ու յաջողութեան ամեն կերպով աշխատած, և հիմա ալ իւր աշակցութիւնըն ու պաշտպանութիւնը կընուիրէ :

Ետեսուքեան Էֆէնդիին ամենաբանութեանէն ետեւ աշակերտաց տաւրեան վկայագրերը բաշխուեցան մէկ մէկ փառաւորով գրքով :

Ի վերջոյ Ս. Պատրիարք Հայրն ոտք ելնելով համառօտ ամենաբանութիւն մ'ըրաւ, որոյ մէջ արժանաշիշտակ կտակագրին գիտաւորութիւնը բացատրելով, աշխարհական կրթութեան հետ և եկեղեցւոյ ժառանգաւորներ հասցնելու պարտականութեան հաւատարմամբ կարեւորութիւնը ցոյց տուաւ : «Մինչև հիմա, ըսաւ վարժարանին ժառանգաւորաց աշակերտներէն երկուք միայն վարդապետ եղած են, երեսունի չափ ալ դառաւայ մէջ վարժապետութեան պաշտօն կը կատարեն : Գափաքելն է որ ժառանգաւորաց աշակերտք իրենց խոտման հաւատարմով մնալով եկեղեցւոյն ամենաճան ընդունելու պատրաստ են զիրենք՝ ըսաւ կամայ արժանայիշատակ կտակագրին, որ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ արժանաւոր հովիւներ պատրաստել էր, և որուն շատ պէտք ունի եկեղեցին :

Այս առթիւ Ս. Պատրիարքն ինքնէն հան Էֆէնդիին մէկ խօսքն ակնարկելով, Ազգին և եկեղեցւոյ պաշտպանութեան և պահպանութեան մասին գրեթէ ամեն վստահական անձնութիւն վեղարարեաց վերադրեց : Ներսէս սրբազանի այս կարծիքը խիստ բացարձակ թուեցաւ շատե-

րու, ինչպէս նաեւ մեզ . որովհետեւ, եթէ չենք կրնար ժխտել որ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մէջ ընտրել և անձնուրաց եկեղեցականներ եկած են, որք խաղ ի ձեռքին ժողովրդեան առջև ինկած և ամեն տուապանաց և սղեակից մէջ անոր չարաբանից, վշտան հնար է ժխտել որ աշխարհականք ալ իրենց արեամբը պաշտպանած և պահպանած են ազգութիւնն ու եկեղեցին :

Սրբազան Հայրն իր ամենախօսութիւնն աւարտեց օրհնելով վարժարանին խնամակալութիւնը, պաշտօնեայինն ու աշակերտները . և պարագային յարմար բարեմարտութիւններով հանդէսը կ'ընեց ժամ իննուկէսին :

Գոհութեամբ իմացանք թէ 16 աշակերտք ուսումնը իր լրացուցած ըլլալով պիտի ելնեն վարժարանէն :

Խաղաղ 15 յուլի 1874

... Խմբագրապետ Մատիոս պատուական լրագրող :

Կը խնդրեմ որ երկուող գրութեան հետ ներդրակեալ յայտարարութիւնը Ձեր պատուական լրագրող յաջորդ թերթերուն միայն մէջ հրատարակել բարեհաճիք, որով

Ընամ Ձերդ միշտ երախտաւորաւ

Գ. Յ. Զօհրաբեան

ՀԱՅԿԱՆ ՍՐԿԱՆՈՒ ՎՍԲԱՐԱՆ

ԱԳԱՍՏ ՀՍՄԱՐ ԳԻՇԵՐՈՐԹԻ

Քանի մը տարիներ Պօլսոյ բարձրագոյն վարժարանաց մէջ ուսում առնելու յետոյ դատարարի ըլլալու յառաջ պատակաւ Գերմանիա գտցած և համալսարան վարժապետանոցներուն միայն մէջ ուսման ընթացքս աւարտած հայրենիք վերադառնայ, և մի քանի վարժարանաց՝ մասնաւորապէս Դուպար — Շահնազարեան վարժարանի մէջ դատարարի և դատաւորի պաշտօն վարելով բա-

ՀԱՏՈՒԱԾՔ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԲԱՂԵԱԼԲ ԹՄԱՐԱ ՊԱՏՄԱԳՐԱՅ

(Գոր. Դե. Բե. 1355)

Սմիրայեան հրաման զրկեց Հայաստանի տաւրեանին որ նամակ մը գրելով ծանուցանէ յուսաց կայսեր թէ խաղաղներն և Հայաստանի լեւանայ ուրիշ թագաւորները միանալով Յունաց երկրին վրայ պիտի յարձակէին, որն որ կատարուեցաւ : Յետոյ վէլիա հրաման ըրաւ Սիրիոյ զօրաց որ Հայաստան քայլեն : Անոնք ալ բազում պաշարով Միջագետք քայլեցին, և անտի Յունաց երկիրները մտան :

ԻՊՆ ԻԻԼ ԱԹԻՐ ՀԱՏ. Դ. ԵՐ. 227

ԻՊՆ ԽԱԼՏՈՒՆ ՀԱՏ. Դ. ԵՐ. 71

Հիճրէթի 91 (Փրկչ. 710) թուին՝ վէլիա ամիրապետն իր Մուհամմէտ մօրեղբայրը Միջագետաց և Հայաստանի ոտակալութեան հանց և իր Մեհմէճ Եղբայրն այն երկիրներուն ոտակալ անուանեց : Մեհմէճ՝ Արապատականի սահմանադրելին վրայ բնակող թուրքաց դէմ քայլեց և մինչև Դարբանդ հասաւ՝ բազմաթիւ քաղաքներ ու բերդեր նուաճելով :

ԻՊՆ ԻԻԼ ԱԹԻՐ ՀԱՏ. Դ. ԵՐ. 223

ԻՊՆ ԽԱԼՏՈՒՆ ՀԱՏ. Դ. ԵՐ. 71

Հիճրէթի 92 (Փրկչ. 711) թուին, Մեհմէճ Յունաց երկիրն արշաւելով երեք բերդ առաւ, և Սուսէնէ քաղաքին բնակիչներն Յունաց երկիրն աքսորեց :

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻԱՆ

Վերոյիշեալ համառօտ տեղեկութիւնը կը բացատրի հետեւեալ երկու հատուածներով :

Թէօֆանէս յոյն պատմագիր երես 585 .

« 711 թուին փրկչովիդուս կայսրն Հայաստանէն տարագրեալ Հայերն ստիպեց որ Միջագետք և Չորրորդ Հայոց երկիրները բնակին :

« Միջագետք (Մեհմէճ) Սմաթիա քաղաքն և ուրիշ մանր բերդեր առաւ և բազում դերի տաւրաւ » :

Ղեկնող, պատմութիւն պատերազմաց և աշխարհակալութեանց Արաբաց ի Հոյս, Գլ. 6, եր. 58 :

« Իսկ Սմաթիա կիւրապատն և նախարարք որ ընդ նմա, գնացեալ մեկնեցան յաշխարհէս, և անցեալ ինդրեցին ի թագաւորէն Յունաց քաղաք բնակութեան և դադարս խաղանց խրանց, և նա տայր նոցա զքաղաքն փոյթ (փոթի) ի կողմանս Եգիպտոս աշխարհին, և բնակեցան ի նմա ամս վեց : »

ԻՊՆ ԻԻԼ ԱԹԻՐ ՀԱՏ. Ե. ԵՐ. 28 .

Հիճրէթի 101 (Փրկչ. 719—720) թուին մեռաւ Միջագետաց Հայաստանի և Արապատականի ոտակալ Մուհամմէտ որդի Մեհմէճի և եղբայր Աւարիւմէլիք ամիրապետի : Բազում պատերազմներ ըրաւ Յունաց և Հայոց դէմ : Քաջ մարդ մ'ըլլալով՝ իր Աւարիւմէլիք եղբոր նախանձը շարժեց իր վրայ :

ԻՊՆ ԻԻԼ ԱԹԻՐ ՀԱՏ. Ե. ԵՐ. 44—45 .

ԻՊՆ ԽԱԼՏՈՒՆ ՀԱՏ. Դ. ԵՐ. 83 .

Հիճրէթի 105 թուին (Փրկչ. 722—723) թուին իրաւաց բնակ մը խաղաղաց երկիրը մտաւ Հայաստանի ճանքով՝ Թապիւլ Մեհմէճի հրամանաւորութեամբ : խաղաղք՝ Դըքադաց ազգէն և թուրքաց այլ և այլ ցեղերէն օգնութիւն գտնելով իսլամաց դէմ ճակատամարտ մը տուին « Գարանց Մարգ » ըստած տեղը : Պատերազմն արինաւորաւ եղաւ և բազմութիւն իւրմար սպաննուեցան : Խաղաղներն անոց բնակատեղին դաւելով բոլոր գտածնին կապեցին : Փախստեց իսլամները Հայիսին հետ Սիրիա դարձան Եգիպտոս, ամիրապետին քով : Եգիպտոս անոց փախստը կշտմաւորով, Հապիւլ պալատիսնեց . « Ո՛վ հրամատարդ հա-

ւատացելոց . քու զօրքերդ փառութիւն չըրին թշնամոյն առջև չփախան . ընդհատուալն հեծեալք հեծելոց և հետեակք հետեակաց հետ կրուուեցան : Ես իսկ նիգալիս կուուեցայ մինչև որ ծայրիս պաք կտրեցաւ . որովս հարեաւեցի մինչև որ խորտակեցաւ : Բայց Աստուծոյ կամքն այս է եղեր : »

Խաղաղք այս յաղթութիւնէն քաջալերուելով մեծ բազմութեամբ Հայաստանի երկիրն արշաւեցին : Այն ժամանակ ամիրապետն Հայաստանի տաւրեան անուանեց ճէրաճ որդի Ապտուլհաճ Հէքմէի, և բաւական թուով զօրք զրկեց անոր՝ որպէս զի պատերազմի խաղաղաց և այլ թշնամեաց հետ :

Ճէրաճ դէպի խաղաղաց երկիրը քայլել սկսաւ, և երբոր խաղաղք իմացան, Դարբանդ դարձան ու հոն սպասեցին :

Ճէրաճ՝ Պէրսապ հասնելով՝ քանի մ'օր հոն հանգիստ տուաւ իր զօրաց : Յետոյ կուր դեռն անցնելով իմացաւ որ իր զօրաց հետ դանաւող լեւանականներէն տնայնք՝ խաղաղաց թագաւորին հետ թղթակցելով իւր բոլոր շարժումները կիմացնէին :

Այն ժամանակ քարոզի մը բերնով ծանոյց իր զօրաց թէ քանի մ'օր հոն պիտի կենան, և պաշար բերել տուաւ հոն : Այս ալ գրուեցաւ խաղաղաց թագաւորին, իրը թէ ճէրաճ կը վախճար խաղաղաց դէմ երթալու : Բայց նոյն գիշերը ճէրաճ հրաման ըրաւ իր զօրաց որ ճամբայ կենն, և մինչև Դարբանդ յառաջացաւ՝ առանց խաղաղները տեսնելու : Երկրին մէջ մտաւ, և հրոսակաւորք զրկեց որ ամեն դատածնին տապաւնէին :

Հետեւեալ օրն ապաւանդաց խումբերն ետ դարձան բազում աւարաւ : Այն ժամանակ խաղաղներն իրենց արքայորդուն հրամանաւորութեամբ իսլամաց վրայ յարձակեցան Բան դեալին քով և արինաւորաւ ճակատամարտ մ'եղաւ :

Ճէրաճ քաջալերեց իր զօրքերը, և կատաղի կուռ մ'եղաւ խաղաղք յաղթութեամբ ի փախուստ

